

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון שד"מ - פרשת בחקותי - תשע"ח - קהילת הניכי הישיבות, רמת ב' ס

פניני הלכה

השומע קדיש וקדושה כאחד לאיזה מהם יענה

א - איתא בברכות (כא): אבעיא להו מהו להפסיק (בתפילה) ליהא שמו הגדול מבורך. כי אתא רב דימי אמר ר' יהודה ור"ש תלמידי דר' יוחנן אמרי לכל אין מפסיקין חוץ מן יהא שמו הגדול מבורך שאפי' עוסק במעשה מרכה פוסק. ולית הלכתא כוותיה (אלא אינו פוסק לא לקדיש ולא לקדושה. וכן נפסק לדינא בטור ובשו"ע סי' קי"ד סי"ז).

וכתב **הבאר שבע** (סי' ל"א) דמשמע בהדיא מהכא דענייתא אמן יהא שמייה רבא גדולה הרבה מעניית קדושה ומודים, דהא לכל דבר פשיטא דאינו מפסיק ורק לענייתא אמן יהא שמייה רבא מספק"ל לגמ'. ונפק"מ למהדר טפי בתר ענייתא אמן יהא שמייה רבא. ויעויין בשו"ת **שי למורא** (למהר"ש בנן - סי' ט) דנשאל באדם העומד בין שני בתי כנסיות ומחזן אחד שומע קדושה ומחזן אחר שומע קדיש, ואם יענה קדושה אי"א לו לענות יהא שמייה רבא, לאיזה יבחר לענות. והשיב דמהגמ' הנ"ל איכא ראייה מכרחת דגדול כח ענייתא אמן יהא שמייה רבא מעניית הקדושה, ועיי"כ היכא דאינו יכול לענות שניהם, יענה אמן יהא שמייה רבא.

וכ"כ **הפרי"ח** (סי' קכ"ה ס"ק א') מדנפשיה דאם נודמן לו קדיש וקדושה כאחת ואי"א לו לענות שניהם, אמן יהא שמייה רבא קודם, כדמוכח מהגמ' הנ"ל. וציין דשו"ר שכתבו כן הבאר שבע והשי למורא.

והמג"א (סי' נ"ו ס"ק א') הביא דברי הבאר שבע והשי למורא הנזכרים. וכתב דמ"מ נראה לו דאם יש שני בתי כנסיות לפניו, באחד מגיעים לקדושה ובאחד לקדיש שאחר י"ח, ילך ויענה קדושה, כי שם ישמע גי"כ קדיש אחר התפלה. [וביאר **הפמ"ג** (אי"א שם) דכששומע שניהם כאחד (כמו בקהילות גדולות שיש בעזרה כמה מנינים) י"ל יהא שמייה רבא. אבל אם יש לפניו ב' בתי כנסת ובאחד מגיעים וכו' ילך ויענה קדושה וכו'].

והובאו דבריהם לדינא בחי' **אדם** (כלל כ"ל סי"ו), **במשנ"ב** (סי' נ"ו ס"ק ו'), **בכה"ח** (סי' נ"ו ס"ק ד') ובעוד אחרונים. [ועיין עוד במשנ"ב סי' קי"ט ס"ק ח'].

ב - ויעויין **במאמר מרדכי** (סי' נ"ו אות ד') דיש מקום לומר דאם לא שמע קדושה, וכבר שמע קדיש, ונודמן לו עניית קדושה וקדיש, דמוטב שיענה קדושה כדי לצאת ידי חובת קדושה.

והובאו דבריו לדינא **בחסד לאלפים** (סי' נ"ו אות ה'), **בנן איש חי** (ש"ר פרשת ויחי סי"א). **במשנ"ב** (סי' קכ"ה ס"ק ח) ובעוד אחרונים.

וכתב **הכה"ח** (סי' נ"ו ס"ק ה') דנ"ל דזהו אם אין יכול אחי"כ לענות קדושה כדי לצאת ידי חובתו, אבל אם יזדמן לו אחי"כ לענות קדושה, אפי' לא ענה עדיין קדושה יענה קדיש.

ג - וכתב **החיי אדם** (שם) - ואסור להפסיק ביהא שמייה רבא כששומע קדושה, ולהיפך צ"ע.

אולם מצינו **בפרי חדש** (סי' קכ"ה ס"ק א') שהכריע בדבר וכתב דמי שהזדמן לו לענות קדיש וקדושה בבת אחת ואי אפשר לעשות שתייהן, אמן יהא שמייה רבא קודם. מיהו מסתברא שאם התחיל לענות קדוש שלא יספיק כדי לענות אמן יהא שמייה רבא מברך.

שמעתא אליבא דהלכתא

הדליק אש ביו"ט, האם רשאי להנות ממנה

א. איסור מלאכה ביו"ט. ב. עבר ובישל. ג. יש לו מאכלים אחרים. ה. עבר על איסור תורה. ו. הדליק אש. ז. הדליק כיריים חשמליות. ח. עשה צורכי שבת ביו"ט סמוך לחשכה. ט. כשהערים.

א. איסור מלאכה ביו"ט

תנן **בביצה** (נ"ו:) אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד. ועיי"ש (י"ב) דמתוך שהותרה מלאכת או"ט לצורך הותרה נמי שלא לצורך או"ט. וכן פסק **השו"ע** (סי' תצ"ה סעי' א' וסי' תקי"ח סעי' א'). ויש לעיין היכן שבטעות עשה מלאכה אסורה ביו"ט כגון שהדליק אש חדשה (דמבואר להלן דאסור ביו"ט), האם הדבר נאסר בהנאה לו ולאחרים כמו שמצינו בסימן שי"ח לענין העושה מלאכה בשבת.

ב. ביטול באיסור

איתא **בביצה** (נ"ו:) אסור לבשל ביו"ט אלא כדי צורך היום, אבל מיו"ט לחברו או מיו"ט לשבת אסור. ואמרו שם (נ"ז) איבעיא להו עבר ואפה מיו"ט לשבת מאי, ואיתנן למיפטר מה מתניא (נ"ז) אכלו עד שלא בישל עד שלא הסומן הרי זה לא יבשל ולא יטמין, אבל מבשל הוא ליו"ט ואם הותיר הותיר לשבת ובלבד שלא יערים ואם הערים אסור, ודחי רב אשי שאני הערמה דאחמירו בה רבנן טפי ממוזד. ת"ש המעשר פירותיו בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל לא צריכא דאית ליה פירי אחריני כו', ת"ש המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל אסורא דשבת שאני, ע"כ.

וכתב **הרא"ש** (שם סי' ט) דמשמע מדברי רב אשי ואינך אמוראי דדחו להך פשיטותא דמסתבר להו דמשום כבוד שבת אין לקנסו. **והר"ן** (י' ברי"ף) כת' דכיון דלא איפשיטא בעיין הוה ליה ספיקא דרבנן ולקולא. וכן נקט **הרשב"א** (ח"ה סי' ח) דאינו אלא ספק מדברי סופרים שהרי מה"ת מישרא שרי, דהא איכא "הואיל". וכתב שכן פסק **בעל העיטור** (ח"ב הל' יו"ט קמ"ג).

ג. יש לו מאכלים אחרים

ועיי' **ברשב"א** (שם) שכתב שאפי' היו לו מאכלים אחרים (דשוב אין כאן צד דצריך ליה ליו"ט) הרי זה מותר, ואעי"פ שהקשו שם מהא דתנן המעשר פירותיו בשבת וכו' ומוקי לה דאית ליה פירי אחריני, אני אומר שלא עמדו הדברים במסקנא שהרי חזרו והקשו עוד שם מהמבשל בשבת בשוגג יאכל וכו' ותרצו איסור דשבת שאני ומסתברא לי דהשתא דאיתנן להכי כולוהו אינך נמי איסורא דשבת ניהו ובהנהו הוא דאסרי במזיד דידהו, אבל ביו"ט כלל לא, ע"כ. והביאו **הב"י** (סי' תק"ג).

והנה **השו"ע** סי' תק"ג (סעי' א') וסי' תקכ"ז (סעי' ג') פסק דאם עבר אפי' במזיד ובישל כמה קדרות שלא לצורך יו"ט, מותר לאכלן בשבת או בחול. ומסתמית דבריו משמע דאף כשיש לו מאכלים אחרים לא קנסו. וכ"כ **המ"א** (סי' ק"ג), דלא כהב"ח שמחמירו. וכת' **הפמ"ג** (אי"א שם) דהכלל הוא ששוגג או מזיד שרי ביו"ט בו ביום, ע"כ. וכ"כ **הגר"ז** (סי' תקב אות א' וסי' תקג אות ג') משום דלא ראו חכמים לקנסו על איסורי יו"ט הקלים, אלא על איסורי שבת החמורים הוא שקנסו.

אלא דעיי' **בביאור הלכה** סי' תקכ"ז (והיא אם בער) שתמה על השו"ע שאעי"פ שדבריו הם ע"פ הרשב"א, הרי לה פירי אחריני שאם מעשר ביו"ט בשוגג יאכל, במזיד לא יאכל, ואי"כ לדידיה עיי"כ צריכין לתירוץא קמא דמיייר דאית ליה פירי אחריני ולהכי לא מקילינן במזיד, ועיי"כ מה שהתיר כשיבשל במזיד מיייר דאין לו תבשילין אחרים לשבת. וכן מוכח מהמהרש"ל המובא בט"ו (סי' ק"ג) דס"ל דדוקא באין לו תבשילין אחרים מותר, ולפלא שכת' דבר זה בפשיטות כ"כ ולא זכר דלדעת הרשב"א בכלל גוויי לא קנסוהו בדיעבד וצ"ע, ע"כ.

מבואר ודלעת הרמב"ם אף לפי מסקנת הגמ' נקטינן כהאי תירוץא דאיכא פירי אחריני. ו**בנש"מ** (כלל ט אות ט) הקשה שלפי הרמב"ם עיי"כ לחלק בין יש לו פרות לאין לו פירות, ודחה זאת כי הרמב"ם לא חילק להדיא בזה, ועיי"כ כת' ליישב דהרמב"ם מפרש איסורא דשבת שאני לא כפרשי"י, אלא דכוונת הגמ' דבין מטביל ובין המעשר והמבשל שכל זה הוא מלאכה שאסור בשבת ולכן אסור במזיד, משא"כ לבשל ביו"ט אין איסור כלל אלא שאיסורו אם אינו מבשל לצורך יו"ט אלא לצורך שבת, אבל המלאכה גופא אי"א בו איסור כלל, ולכן אפילו עבר ואפה מותר, ע"כ. ועיי' **המשע"ב** (סי' קצ"ג ס"ק א') שנקט להחמיר כהרמב"ם (ועיי' מש"כ בדעת השו"ע).

ולחלק אעי"פ שבביאור הלכה מפקפק בדברי השו"ע, מ"מ כמ"ב שתיק ליה, ומשמע שהולך להקל דלא קנסו ביו"ט. אלא דצ"ע מהא **דביצה** (נ"ו:) דרב פפי אקלע לבי מר שאול איתיה ליה דייסה ולא אכל משום שחשם כולת שמוה עיי' מכתש גדול והוי כתישה אסורה ביו"ט (מדרבנן, עיי' **בשו"ע** (סי' תקד)). וכתב **המ"א** (סי' תקד ס"ק ה') דאפשר דדוקא אדם חשוב צריך להחמיר, אולם **המ"ב** (שם סי' ק"ד) פסק שאם עבר וכתש ביו"ט שלא כדין שאסור לאכול מזה. ומבואר דקנסינן אף ביו"ט. ו**בא"ד** (שם סי' ק"ה) כתב דיש לחלק בין הנידונים ולא ביאר החילוק. ו**הפמ"ג** (שם אי"א ס"ק ה') פירש שאיסור כתישה קל יותר בעיני העולם ולפיכך החמירו בו מפני שחששו שיזולו בו יותר. ו**השעה"צ** (שם אות ב') ציין לדברי הא"ר.

ה. עבר על איסור תורה

ומש"כ ביצה הנ"ל (באות ב') משמע דדוקא באיסורים דרבנן לא קנסו, אבל באיסורים מה"ת קנסו כמו בשבת. אלא שלפי דברי הרשב"א הנ"ל האי תירוץא למסקנא לכא, משא"כ לדעת הרמב"ם דאית לתירוץ זה הוא גם להלכה. ובאמת מהרשב"א גופא שכת' דלא קנסו אלא במלאכות שאמרין בהם "הואיל" דאין בהם אלא איסור דרבנן משמע דגם לדעתו לא התירו ביו"ט אלא מלאכות שהותרו מדין הואיל. ושור"ר שכ"כ **בפמ"ג** (פתיחה ליו"ט ח"א פ"ב אות ה' וש"ת מנגידות סי' ק"א) **והבג"ד ישע** (סי' תקג). וכן מוכח מה"ט"ז דלהלן. וכן דעת **השבט הלוי** (ח"ו סי' סח) ו**הגרשו"א זצ"ל** (יו"ט שני בחלכות סי' ו' תשובה ז') שבמלאכות דאין און להקל.

אלא דצ"ע על כל זה מה**מה"ב** (סי' תקו ס"ק ב') שפסק שהמפריש חלה ביו"ט אם במזיד אסור לו ולאחרים עד מוצ"ש ואם בשוגג מותר מיד וכלעיל סימן שלי"ט במ"ב סי' כ"ה, ע"כ. ומבואר דקנסינן אפי' על איסור דרבנן. ועיי"כ דס"ל להחמיר כהרמב"ם הנ"ל, וצ"ל שכוונתו שקנסינן ליה אם היה לו עיסה אחרת וכמ"ש בביאור הנ"ל. וכן נר' **בביאור הלכה** בסי' תק"ג (על סעי' א' ד"ה מיהו) דקנסינן לאסור כהרמב"ם כשיש לו מאכלים אחרים. וכן דעת **הגרשו"א זצ"ל** (ששי"כ פ"יא תה"ה ע"ג) ומ"מ מצד שאם אין לו עיסה אחרת וכדו' לית לן בה. ועיי' **באורחות שבת** (ח"ג פכ"ה אות מג והגהות צ"א וצ"ג). ו**בשו"ע** (סי' תקטו סעי' א') פסק ע"פ הגמ' בביצה (נ"ב:), דבמלאכה שנעשה עיי' ככרי באיסור קנסינן. ועיי"כ לומר דאמירה לנכרי חמירה טפי לענין זה].

ו. הדליק אש

והנה אעי"פ שמלאכת הבערה הותרה ביו"ט מ"מ לא הותר אלא להעביר אש מאש שהודלקה מעיו"ט, אבל ביו"ט עצמו אסור להדליק אש חדשה כמבואר **בשו"ע** (סי' תקב). ועיי' **בט"ז** (שם סי' ק"א) שהביא בשם **המגיד משנה** (יו"ט פ"ד ה"א) שנקט שאין בהדלקת אש חדשה אלא איסור מדרבנן משום מוליד ואם עבר והדליק אינו נאסר. ודחה דבריו דיש בזה איסור תורה כי הוא בכלל מכשירי או"ט שאינם דוחים יו"ט, ועיי"כ אצל **הדליק דינו כמעשר פירותיו** במזיד בשבת דאפי' בדיעבד אסור.

והא"ר (סי' א') דחה דברי ה"ט"ז דאשתמיטתיה מיי"ש ביי" (שם) בשם הרשב"א דדוקא באיסורא דשבת אסרינן למזיד דידהו (והיינו מעשר וטובל אף שהוא דרבנן) אבל ביו"ט כלל לא, ע"כ. ו**המ"ב** (סי' תקב ס"ק ד') פסק שבדיעבד אם עבר והוציא דבר מותר להשתמש בו. וזה סותר דברי המ"ב הנ"ל שנקט לאסור ביו"ט אף באיסורים דרבנן. וכן קשה עליו מהא דסימן תקי"א סי' י"ב שפסק במ"ש שהורמו שחמורו באיסור ביו"ט מותרים. וכ"כ **בביאור הלכה** (שם סעי' ב' ד"ה להחם).

ז. הדליק כיריים חשמליות

ועיי"פ מבואר שבדיעבד אש הדליק אש בטעות לא קנסינן. ואם הדליק כיריים חשמליות יש לעיין אם מותר להנאות מהאש שהודלק, דאף אם נימא דאין כאן אלא איסור מבעיר בלבד, מ"מ עיי' **במגיד משנה** (שם) דהטעם דלא אסרינן שימוש באש שהודלק ביו"ט מטעם איסור נולד כמו שמצינו בסימן תקי"א סעי' ו', כי לא נהנה מגוף הדבר דבאש אינו נהנה ממנה עצמה. ובדרך זה כתב **במחנה"ש** (שם ס"ק א'). וביאר **בערוה"ש** (שם אות ד') דכיון שאין ממשות לשלהבת לא חל עליה איסור נולד. ו**במרכבת המשנה** (יו"ט שם) כת' דהיינו טעמא כי השלהבת מתחדשת כל רגע ובישול המאכל לא עושה עיי' השלהבת שהוליד, ע"כ. וכת' **במש"כ** (פ"ה הגה ט') בשם **הגרשו"א זצ"ל** דאפשר דכ"ו דוקא באש ממש דשידך ביה עמוד ראשון ושני וכמ"ש **המרכבת המשנה** (שם) משא"כ חשמל שכ"ו שדולק ממש אותו החוט ואפשר דכ"ו דינו עמ' הראשון, וצ"ע, עיי"כ (ואם טעה והדליק אש עיי' מציט חשמליות יול שדיעבד לית לן בה כי דאז וזו אש אחרת), ולדעת **החזו"א** (אי"א סי' נ"ס ס"ק ט) דס"ל דיש איסור בונה בטיית חשמל מגעל חשמלי בלא"ה. אלא דלפי **התוס'** (שבת צ"ה. ד"ה הורחה) אין איסור לה ביו"ט אלא מדרבנן דאמרינן דהואיל אף במלאכה בונה, **בצי"א** (סי' כ"פ אות כח תפי' ואתיות י' ג'). ועיי' עוד במש"כ בס"ד בשמעתא עמקתא גליון קפ"ד.

ה. עשה צורכי שבת סמוך לחשכה

איתא בפסחים (מו.) האופה מיו"ט לחול רב חסדא אמר לוקה, רבה אמר אינו לוקה, רב חסדא אמר לוקה לא אמרין הואיל ומיקלע ליה אורחיס חזי ליה, רבה אמר אינו לוקה אמרין הואיל. א"ל ליה רבה לר"ח לידך דאמרת לא אמרין הואיל היאך אופין מיו"ט לשבת, אמר לה מדאי צורכי שבת נעשין בינו"ט, ורבנן דגזרו ביה גזירה שמא יאמרו אופין מיו"ט אף לחול וכיון דאצרכוהו רבנן עירובי תבשילין אית ליה הכינרא, ע"כ.

ועיי' בתוס' (שם ד"ה רבה, וביצה ב. ד"ה והיה) שפרשו דהכנה לרבה אסורה מה"ט לשבת במקום שאינו יכול ליהנות ממנה ביו"ט כגון סמוך לחשכה דליכא למימר הואיל ומיקלע ליה אורחיס חזי להו, אבל אם יש זמן להנות ממנה ביו"ט אין איסור תורה ואיסורין הואיל כיו' ועיי' עירובי תבשילין התירו חז"ל, ע"כ. אולם דעת הרמב"ם (הובא בתוס' עירובין מח), וכ"כ הבי"ט (ספ' תקפו) בדעת הרמב"ם (יו"ט פ"ו הי"א) דהלכה כר"ח, ולפי דבריהם אף כשאין בידו להנאות ביו"ט אין איסור תורה להכין לצורך יו"ט. ועיי' בביאור הלכה (שם על ספ' א ד"ה ועיי') שהכריע בשבעת הדחק כדאי הם לסמוך עליהם.

ולפ"ז י"ל דמי שבישל סמוך לחשכה (שלא בשעת הדחק) כיון דאיכא פלוגתא אף עבר איסור תורה יש להקל לענין קנס וכמו שמצינו במ"ב (ספ' ש"ח) דכל מקום דאיכא פלוגתא לענין קנס דינין לה לקולא (בפרט בני"ד שהבא"ה מצדד כהמקילין).

והפמ"ג (פתחה ליו"ט ח"א פ"ב אות ה וש"ת מגידות ספ' ק) מחמיר בזה.

ט. הערים

והנה מבואר בבבב"ה (ז.) שאם הערים כגון שבישל ב' קדרות לצורך היום, והותר א' לצורך מחר, קנסינן ליה ואסור לאכלה. וכן פסקו הרמב"ם (שם הי"ג-י"א), הריב"ש (ספ' רנד) והשו"ע (ספ' תקפ ססע' א וספ' תקפו ססע' א). וביאר הפמ"ג (ספ' תקפ א"א ספ"ג) דהערמה גרע כי חיי' שיבוא תמיד להערים. ועיי' במ"ב (ספ' תקפו ספ"ט עט ושע"ח אות קח) דנאסר לו ולבי"ב דקנסוהו רבנן, אבל לאחרים מותר למוצאי יו"ט מיד וי"א דאף לו אינו אסור רק עד מוצאי יו"ט. והמחזיק בשיטתם אין למחות בידו. ועיי' ש"ש (ספ' תקפ ספ"ג) שמ"מ א"א דאם יש אחרונים שכתבו להקל כי ערמה זו קולא כיון שסוף סוף אוכל קצת ביו"ט.

מסקנת דינא

העולה לדינא, א' עשה מלאכה אסורה ביו"ט בין בשוגג בין במזיד לדעת השו"ע בדיעבד אין הדבר נאסר (חוץ מהכותש שלא כדון המבואר בס ימן תק"ד וחוף מעשה מלאכה עיי' נכרי שבזה החמירו חז"ל). ויש אומרים שבאיסורים דאורייתא יש להחמיר שדניו כמו בשבת, ובאיסורים דרבנן יש להתיר אלא אם כן היה לו בהיתר (כגון שהיו לו תבשילין מבושלים, עיי' לעיל אות ג'). וכן נראה עיקר. ב' טעה והדליק את ביו"ט, דביעבד לכולו עלמא רשאי לבשל עליה ביו"ט (ואף אם הדליקה בטעות עיי' מצי' חשמלית נראה להיתר). ואם הדליק כיריים חשמליות יש להחמיר. ג' אם עשה הערמה שלא כדון כגון שבישל ב' קדרות לצורך היום, והותר אחת לצורך מחר יש לאסור המאכל לו ולבני ביתו, אבל לאחרים מותר למוצאי יו"ט מיד וי"א דאף לו ולב"ב אינו אסור רק עד מוצאי יו"ט. והסומך להקל אין למחות בידו.

האם יש איסור מכין בלקיחת דף זמני תפילות ההג בשבת

א. הכנה משבת לחול. ב. הכנה משבת ליו"ט ומיו"ט ליו"ט שני. ג. משבת לשבת אחרת. ד. ע"י טלטול או מעשה קל. ה. מעשה שגרת.

א. הכנה משבת לחול

נתן בשבת קיי"ג ע"א, ומיעין את המטות מלילי שבת לשבת אבל לא משבת למוצאי. וכן שנינו בשבת קיי"ח ע"א. וכן פסק השו"ע (ספ' ש"כ ספ' א). וביאר הראב"ד (פכ"ג הי"ג) שאסור ממני שנמצא טורח לחול. ועיי' במגיד משנה (שם) שכן הוא כוונת הרמב"ם שכתב שם שאסור מפני שהוא כמתקן, דהיינו שמתקן לחול. וכ"כ המ"ב (ספ' כח) דאסור מפני הטורח.

ב. משבת ליו"ט ומיו"ט ליו"ט שני

ולא רק משבת לחול אסור להכין, אלא אף מיו"ט ליו"ט שני אסור כמבואר ברמ"א (ספ' תרס"ז ספ' א) שפסק ע"פ מהרי"ל (ה"ל חסוכות אות ד) דאסור להכין ביו"ט לצורך ליל יו"ט, ולכן אסור להעמיד השלחנות והספסלים בבית לצורך הלילה, והיו הכנה, ע"כ. ולענין הכנה מיו"ט לשבת, עיי' משי"ב בס"ד בגלן רס"ה. [ומיו"ט ראשון ליו"ט שני דר"ה נמי אסור כמבואר בשו"ע (ספ' תקפ ספ' א) דרך לחומרא אמרין דקדושה אחת הם, ולא להקל. ועיי' במ"ב (ספ' רצ"ט ספ"ק מ) שכתב שביו"ט שני אסור שחשכה אף שלא התפלל עדיין וגם לא קידש אין משום הכנה מיו"ט לחברו כיון שנתקדש היום. ועיי' בביאור הלכה (ספ' תקפ) שמ"מ בבין השמשות של יום ראשון ג"כ אסור דשמא יום הוא, ע"כ. ועיי' בשו"ע (ספ' תמד ספ' א) לענין הכנה במקום מניעת חשש איסור]

ג. מושבת לשבת אחרת

והנה מהראב"ד (ספ' ת"א) דאיסור הכנה הוא משום שטורח לחול, משמע שאם עושה לצורך שבת מותר. וכן צידד בשעה"צ (ספ' תקפ ספ"ד) לענין הכנה מיו"ט ראשון ליו"ט אחרון דליכא משום הכנה. וכן נקט השלמת חיים (ספ' רפ"ג רפ"ד). אלא דעיי' במגיה על השלמת חיים (שם) בשם הגר"ב רוקנר זצ"ל שחייב ע"ז מהא איתא בתוספתא (פכ"ג הי"ט) מדיחין כלים משבת לאותה שבת אבל לא משבת זו לשבת אחרת. ושכן משמע מהרמב"ם (שם פכ"ג הי"ג) דמותר להדיח הכלים ע"מ לאכול בהן סעודה אחרת "באותה שבת". וכן דעת התה"ל"ד (ספ' שב ספ' א) (עיי"ש ראייתו לזה) והמהר"ש"ם (דעת תורה שם על ספ' א) ומהא להשעה"צ יש לדחות דשאני התם ד"ל דהוא כמועד אריכתא.

אלא דבאמת מצינו גירסאות בתוספתא דלא גרסי "אבל לא משבת זו לשבת אחרת". ומהא דהרמב"ם יש לדחוק דאורחא דמלתא נקט. ולמעשה דעת הגר"ש זצ"ל (אשרי האי ש"ב פ"ד אות ז ו"א) לאסור, וכן הוא בשש"כ (פכ"ח אות ה ע"ה קס"ג). ועיי' ברארנות לבנו (ע"ה עמ' קס"ז אות ר"ג).

ד. ע"י טלטול או מעשה קל

והנה כתב הלבוש (ספ' תפ"א) דאפי' להביא יין וכה"ג אסורים עד הלילה עד שיאמר ברכו, רק נרות נוהגין להדליק משחשכה, כי חזקו של עכשוויו הוא, ע"כ. וכ"כ המ"א בספ' תרס"ז (ספ' א) בשם מהנהיגם ה"ל פסח דאסור להביא יין מיו"ט לחברו וגם במהרי"ל אסור לחפש הס"ת משבת ליו"ט משום הכנה ועס"י תי"ו ס"ב, ע"כ. וכן פסק המ"ב (שם ספ"ה) לענין הבאת יין מיו"ט לחברו. ובספ' ר"מ (ספ"ג מ) פסק דאפי' טלטול בעלמא אסור כשהוא בשביל חול כמ"ש הפוסקים דאסור להביא יין מושבת לצורך מוצאי"ש, ע"כ. וכן מצינו במ"ב (ספ' תפ"א) לענין טיחוח עשבים בשבת לכבוד שבועות החל במוצאי"ש, והביאו המ"ב (ספ"ג ט). ועיי' במ"ב (ספ' תרס"ז ספ"ה) דלכן אסור להעמיד בשבת (או ביו"ט) הס"ת בפרשה שיקראו בה ביו"ט.

אלא שהחיי"א (ככל ק"ג אות ה) כתב דאיסור הכנה הוא עיי' שגומר איהו דבר, אבל ההבאה לביתו לחוד, לא הו"ה הכנה. והוכיח כן מהא דבסי' תי"ו שעי' ב' שמבואר להדיא דמותר להוליק העירוב לצורך יום ב', דהוקא אם אמר זה יהא עירוב הו"ה הכנה, אבל ההולכה לא הו"ה הכנה, וכן פרש"י להדיא ב"ה (מ' ד"ה לא ויליבו). וכן מוכח מהמהרי"ל הנ"ל דמותר להביא השלחנות לבית, רק להעריכם אסור. ומי' אסר לחפש מיו"ט לשבת, אלא עיי' כמו שחלקתי. ולפ"ז משי"ב הלבוש והמ"א דאסור להביא יין מיו"ט לחברו, צ"ע ומאי שנא מהולכות עירוב. וצ"ל דכונתם בסמוך לחשכה, דמוכח מילתא דאינו לצורך היום. ולכן נ"ל דבשעת הדחק שלא ימצא בלילה בקל, מותר להביא יין וכן מים מיו"ט לחברו, דכ"ז לא מקרי הכנה, רק צורך להביא בעוד יום גדול, דאפשר דצריך עדיין לצורך היום. וגם לא יביא כדרך שנושא בחול, רק ישנה [עיי' בסימן ש"כ ע"ה ה' ותק"י ספ' ח' דמייירי בכגון משאות גדולות שלא יראה שמלטלטל לצורך חול]. ומ"מ לצורך חול, אין לנו ראייה התירו, ד"ל דדוקא לצורך מצוה, מותר ולכן אין מציגינן מטות משבת לחול, ע"כ.

וכן פסק המ"ב בספ' תק"ג (ספ"א) דאפי' דבר שאינו מלאכה רק טרחה, כגון הבאת יין מיו"ט לחברו, אסור משום הכנה. ובשעה"צ (שם אות ג) הביא דברי החיי"א הנ"ל דמותר בזה בשעת הדחק, אך שיביא בעוד היום גדול דלא יהיה מוכחא מילתא שהוא לצורך הלילה, ע"כ. [אלא דקצ"ע על המ"ב שהרי בסימן תקי"ד (שעה"צ אות ט) פסק כה"א"ר (שם אות ב) להקל להביא נרות מביתו לבית הכנסת בתנאי שלא יעמיד עד הלילה. ומשמע שמיקל אף שלא בדוחק. ואפשר דשם ק"ל טפי דמצינו ראשונים שהתירו אפילו להדליקם ביו"ט, עיי' בטור ובב"י בסימן תקי"ד. וא"כ מותר עכ"פ להביאם. ועיי' בקשו"ע (ספ' קמ"א אות י) דאם חל פורים ביום א' אין להביא בשבת את המגילה לבהכ"ה, אפי' בעיר שהוא מתוקנת בעירובין, משום דהוי מכין משבת לחול, ע"כ. והחיי"א (ככל ק"ג אות ח) כתב דאין נכון להביא המגילה לבהכ"ה מכין משבת לחול].

מבואר מכ"ז דאיסור הכנה הוא עיי' שגומר איהו דבר, אבל ההבאה לביתו לחוד או מעשה קל אם לא מוכחא מילתא שרי, אלא דאין להקל אלא לצורך מצוה בשעת הדחק (כגון שאם לא עשנו עכשוו יאה לו טורח במוצאי"ש). ולפ"ז י"ל דאסור לקחת דף זמני תפלות החג בשבת, דיש בו משום הכנה משבת ליו"ט. אלא שאם רצונו לקרוא בו בשבת עצמה לא אסור דהרי קריאת זמני התפלות של יום חול מותרת, דכל שהוא לדבר מצוה אין משום איסור קריאת שטרי הדיוסות כמבואר במ"א (ספ' ש"ז ספ"ג ט), הביא המ"ב (ספ"ג מ). ואם אין דעתו לקרוא בו בשבת אסור, א"כ יש טורח לחפשו במוצאי"ש דבכה"ג רשאי לקחת כמבואר בחיי"א הנ"ל.

ה. מעשה שגרת

והנה דעת הגר"ש זצ"ל (מנח"ש תנ"ר ספ"ו לו ושש"כ פכ"ח הגה ר"א) שדבר שרגילים לעשותם בלי לחשוב על הצורך, אין בו משום איסור הכנה לצורך חול, כגון החזרת ספר למקומו או לובש עניבה כשהולך בין אנשים דשפיר שרי אפי' יגיע לבין אנשים כשכבר לילה, ע"כ. וארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמקתא גילין רס"ד. ונ"ר דהיתר זה אינו שייך בני"ד, כי אינו מעשה שגרת.

מסקנת דינא

העולה לדינא, א' אסור לקחת לביתו בשבת דף זמני של תפלות החג עיי' שיהיה מוכן לו לחול לו ליו"ט (אפילו במקום שיש עירוב) משום איסור הכנה, ואם יש טורח לחפשו במוצאי"ש, מותר, ויקחנה מבעוד היום גדול שלא יהיה מוכח שלוקח לצורך מוצאי"ש. ב' אם רצונו לקרוא בו בשבת רשאי לקחתו בכל אופן.

והביאו הפמ"ג (שם משב"ז ספ"ג ב) וכתב על דבריו - ויראה דגומר קדוש ג' פעמים עד כבודו, ויאמר אח"כ אמן יהא שמיה רבה אם שומע אז.

ויעויין במשנ"ב בספ' נ"ו (ספ"ג ו) דהעניק לדינא דברי החיי אדם. ובספ' קכ"ה (ספ"ג ח) הביא דברי הפר"ח והפמ"ג.

ד - ויל"ע היכא שנמצא בחדר אחד ואומרים בו קדושה, ובאותה העת שומע קדיש מחדר אחר ועומדים בעניית יהא שמיה רבא, לאיזה מהם יענה.

דהנה מצינו במחבר (ספ' נ"ה ספ"ג) שכתב - היו עשרה במקום אחד ואומרים קדיש וקדושה, אפי' מי שאינו עמם "יכול" לענות. וביאר שם המשנ"ב (ספ"ג כ) דכיון דהם עשרה במקום אחד שכינה שרויה ביניהם ואז אפי' מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין כל מי "שרוצה" לצרף עצמו עם אביו שבשמים השוכן בתוך אלו עשרה.

ויש מקום לדייק בדברי המחבר דיכול לענות עמם אך אינו חייב. וכן יש לדייק מלשון המשנ"ב שכתב דאין מחיצה מפסקת בין כל מי שרוצה לצרף עצמו עמם [והוא לשון הלבוש], דנראה דהדבר תלוי ברצון העונה.

וכן כתבו משמיה דהגר"ש ז"א אויערבאן זצ"ל (עיי' אשי ישראל פכ"ד הערה ס"ב והליכות שלמה פ"ו ספ"ב ודבר ה"ל אות י"ט)

והגר"ש אלישיב זצ"ל (תפלה כהלכתה פ"ג הערה קי"ט)

ההשומע ממקום אחר אינו מחוייב לענות עמם.

ומאיך י"ל דמ"ש המחבר לשון יכול, הוא מפני דאתי לאשמועינן דאין המחיצה מעכבת ויכול לעמנות עמם, ולאפוקי ממ"ד דאינו יכול לענות עמם (יעויין שם בב"י). אבל אחר שיכול לענות עמם ממילא מחוייב לענות. וכן מבואר בערוך השולחן (ספ' נ"ה ספ"ה) דכתב "צריך לענות עמם". וכן כתבו בשם

הגר"ח קניבסקי שליט"א משמיה דהחזו"א (אשי ישראל שם).

וא"כ היכא שנמצא במקום שאומרים בו קדושה, ושומע קדיש ממנון אחר, יש מקום לומר דלמאן דאינו מחוייב לענות לקדיש ששומע ממקום אחר, עניית הקדושה שמחוייב בה קודם לעניית הקדיש,

וכיון דאין מידי ספק לא יצאנו אם מחוייב בעניית הקדיש, י"ל דעניית הקדושה קודמת כיון דודאי מחוייב בענייתו לכו"ע, דאין ספק חיוב עניית הקדיש מוציא מדי ודאי חיוב עניית הקדושה. אלא דמאיך י"ל דכיון דלכו"ע רשאי לענות לקדיש ששומע ממקום אחר, א"כ רשאי נמי להקדים ענייתו לעניית הקדושה. ויל"ע.

פניני מופר

עניני שבת קדש מצות הברלה (א)

הסוברים שהבדלה מזרובן - "והמגיד משנה שם כתב שיש חולקים וס"ל דהבדלה הו"ה רק דרבנן עיי' ולדעתם כל הנך קראי הו"ה אסמכתא בעלמא וני"מ לדינא לענין נשים דאי דאורייתא גם נשים חייבות דלכל מילי דשבת שוות ואי דרבנן ואין הדבר תלוי בשמירת שבת אלא דבר בפ"ע והוא זמן גרמא אין הנשים חייבות בה (ערוך השולחן ספ' רצ"ו ספ"ד)

- "וואם הבדיל בתפלה לכו"ע הבדלה על הכוס דרבנן". (משנה ברורה ספ"א)

סדר הבדלה יבנ"ה וטעמו - "סדר הבדלה יין בשמים נר הבדלה וסימנך ייבניה". והטעם דיין קודם לכל הדברים דהוא תדיר והוא הגורם להבדלה [בכרות פ"ח]. ומקדימין בשמים לנר דברכת הבשמים ג"כ תדיר לגבי ברכת נר שאינה אלא במוצאי שבת ואלו בשמים ביכולת לברך כמה פעמים ביום. וברכת המבדיל פשיטא שצריכה להיות בסוף דהוא העיקר וגמר העניין כמו קידוש"י. (ערוך השולחן ספ' רצ"ו ספ"ו)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

